

Kaffe-Saras vid nordöstra sidan av Åkerssjö.

Av Inga-Lill Andersson inga-lill.andersson@hotmail.se

Kaffehuset skulle först och främst vara en värmestuga för att träffas och få kokt kaffe med kakor till. Vid kaffehuset hos Kaffe-Saras pratade man om händelser vid slussarna och vresiga chefer, medan man sög på sin tuggtobak och rökte i stora moln. Ofta kom kortleken fram och man drog en spader. Det var också en god skvallerplats man och man emellan. Det var inte så ofta det fanns kvinnor som drack kaffe här, men det hände någon gång emellanåt, då de följde med sjöfolk upp från båtar vid slussarna. I huset fanns även te, kakao och hallonsaft att dricka. Kaffehurran stod på sin trefot och varmvatten till te togs från varmvattenberedaren. Kaffet skulle drickas i små koppar, när det väl fanns riktigt kaffe. Ibland var det ont om kaffeböner, men kunde då få tag i Cikoriakaffet, Java.

Här var ingen sockerbagare utan allt kaffebröd bakades i vedspisen av gjutjärn med en liten bakugn som fanns i köket, och som var tillverkad av Husqvarna. Tidigt på morgonkvisten tändes elden i järnspisen och några ostsmörgåsar breddes. Manfolket ville gärna ha en rejäl smörgås att doppa i kaffet. Spisaskan slängdes på blomsterjorden runt hörnet. Kaffeskuran togs fram och en skopa kaffeböner hälldes i för att malas. Ett par sockerbitar knipsades från sockertoppen. I det lilla varma köket jäste alla degar mycket bra och kanelbullarna hade gott rykte. Ofta bakades kardemummaskorpor, då de varade länge. Det bakades av vad som fanns att tillgå i huset, ibland var det svårt att få tag i varor för baket. Men som Skoftebyborna sa: *Bättre att vara brödlös, än rådlös.*

Av allt det goda, som man förtär,
bland alla jordiska drycker,

ju kaffetåren den bästa är:
den skingrar människans nycker;
den styrker kroppen, den livar själen,
den känns från hjässan, ja - ned i hälen!
Hå hå, ja ja!

Det hände att någon Skoftebypojk kom med ved till Kaffe-Saras mot att få en bulle. I den lilla stugan var vedspisen även en god värmekälla när isvindarna tjöt vid Åkerssjö. Gubbarna kom in, stampade av sig och frustade innan de gick in i den lilla kaffekammaren. Gammelfar som kom in gick inte många steg utan satte sig i spiselvrån nära vedspisens värme. Vid bordet tändes den lilla nötta fotogenlampan, den broderade duken borstades av och askfatet ställdes fram.

Vid dörringången satt alltid kattan Maja och ville in, men gubbarna viftade bort kattan med sin känga. På kvällen släpptes kattan in för att hålla rent från möss under natten. Kvinnorna ville alltid ha smörbakelser med grädde till kaffet, men ofta fick de nöja sig med sandkakor eller en skiva mjuk sockerkaka från ett litet fat. Tre sockerbitar rördes om i det heta kaffet för att sätta smak. Gubbarna nöjde sig med en bit kaffekrans eller en skorpa och drack sen upp kaffet från fat med en sockerbit i munnen. I fönstren hängde vita trådgardiner som sett sina bästa dagar och hade gulnat med tiden. På senhösten sattes innanfönstren in. Vid springorna blöttes vita klisterremсор för att sättas fast som skydd mot drag, emellan fönstren lades sedan fönsterlav och vackra eterneller. Papper rullades med virat fönstervadd runtom, för att ha emellan fönstren vid jul och då syntes även frostiga isblommor på fönsterrutan. Till jul svärtades även spiseln för att vara grannare. För att täta runt fönstren användes en vit tejп som blötts upp för att den skulle fästa vid trälisten intill fönsterspringorna. Detta sattes inte på vädringsfönstret, som måste öppnas vid vädring genom att kroken haspades av. Vid spiskåpens övre kant fanns en fint mönstrad krusad pappersbård uppsatt. Då och då spreds varningar i trakten om hur farligt kaffet var. Särskilt illa var det när kaffevatten gavs till barn med en skorpa till för att döva hungern. Ibland bakades en Kristidskaka, som var en mjuk pepparkaka men utan ägg och mycket lingonsylt i, när inte hönorna värpte.

Fotograf Erik Rud. Kvinnan mal kaffe vid spiseln. 1908.

Kaffet skulle drickas i små koppar med spenavarm mjölk för bästa njutning. Man höll i örat på koppen och lillfingret på samma hand skulle snyggt peka uppåt. Ibland ville gubbarna ha en kaffegök efter arbetsdagens slut, det var halva koppen kaffe och så slog man i brännvin tills koppen var fylld.

Livet var fyllt av vidskepelse, förutom sjörået som befunnits i Åkerssjö, var man även rädd för att göken skulle gala. Då göken gol första gången på vårkanten, fick ingen som hörde den vara på fastande mage, för då kunde det bli farligt. När man vaknade skulle man intill sängen ha en sup och en brödkant, utifall att göken skulle gala. Dagen började med en skvätt kaffe och man slog för säkerhets skull i en skvätt brännvin, ifall göken skulle höras, och så var kaffegöken född.

Kaffe-Saras hus blev slutligen rätt nergånget och slutligen rev man det år 1928.